

معمار فریادهای شرقی

■ یدالله گودرزی

اشاره:

حسن حسینی همیشه در نظر این کمترین، شاعری پویا، مبدع و نوآور بوده است، شاعر و محقق و مترجمی که هر کدام از آثارش آغاز یک راه تازه است، تأثیرگذاری یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های آثار حسینی است. حسن حسینی با همکاری یکی دو تن از اقرانش، توانست در قالب کهن رباعی روح تازه‌ای بدمد و این تنگ بلورین کهنه را جان و جلای تازه ببخشد.

حال و هوای تازه رباعیاتش، طیف وسیعی از شاعران را تحت تأثیر قرار داد و ایشان نیز با اقتداء به او به سرودن رباعی روی آوردند و نتیجه آن، تولد رباعیات متنوع و تر و تازه‌ای شد که از نمونه‌های موفق شعر انقلاب است. از آثار دیگر او که در حیطه تحقیق است «بیدل، سپهری و سبک هندی» و «مشیت در نمای درشت» است. کتاب «بیدل، سپهری و سبک هندی» یکی از آثاری است که از زاویه‌ای تازه به سبک موضوع نگریسته و این نگاه تازه مبتنی بر استدلال‌ات مقبول و قرائن اثبات‌آوری است که حسینی بدان دست یافته است.

این کتاب در نوع خود یکی از آثار تأثیرگذار حسینی است و در بازشناسی سبک مغفول‌مانده شعر پارسی موثر بود. روح محققانه و تتبع نوآورانه حسینی در این کتاب مشهود است و این موضوع، به او خصوصیتی ممتاز می‌بخشد. حسینی در ترجمه نیز دستي داشت، او اگر چه آثار کمی را در این زمینه منتشر کرد، اما الحق والانصاف این آثار ویژگی‌های درخشانی داشته‌اند و این مسئله هم به یکی از وجوه تمایز حسینی با دیگر شاعران هم‌عصر خویش بدل شده است. کتاب حمام روح نمونه‌ای از کار اوست، او با ترجمه وسواس‌آمیز و در عین حال شاعرانه و مؤثر خود، توانسته حس و حالی را که در آثار خلیل جبران وجود دارد، منتقل کند و این اصلاً چیز کمی نیست.

خیلی مهم است که ما از خواندن فی‌المثل جمله‌ای از خلیل جبران، همان قدر لذت ببریم که یک خواننده آثار او به زبان اصلی. یکی از برجسته‌ترین کارهای او که علاوه بر ارزشهای ادبی، نشان از پویایی، آگاهی و نوآوری حسن حسینی دارد، مجموعه شعر «گنجشک و جبرئیل» است. سالها پیش در یادداشتی که در مطبوعات با عنوان «معمار فریادهای شرقی» منتشر شد - در حد ادراک یک نوآمده ادبی - به ارزشهای این کار اشاراتی کرده بودم، امروز هم همان نظر با من است گیرم که پخته‌تر. اشعار «گنجشک و جبرئیل» که در قوالب تازه سروده شده‌اند، نمونه آثار ماندگار در زمینه شعر بسامان و نوآورانه است، در این کتاب می‌توان ترکیبات تازه بی‌شماری دید که هر کدام التذادی تازه می‌آفرینند و شاعرانگی آن را مضاعف می‌کنند. دقت در انتخاب کلمات، ترکیبات و جملات، نشان از دقت وسواس‌آمیز و نداشتن سهل‌انگاری ادبی حسینی دارد. نگاههای تازه‌ای که در این کتاب وجود دارد می‌تواند برای هر شاعر جوانی الهام‌بخش باشد، وارد کردن شخصیت‌های تازه به عرصه شعر مذهبی از توانایی‌های اوست. چندن از شاعران ما «محمدبن ابراهیم دیباج» را می‌شناسند؟ روح حماسی این کتاب می‌تواند تا دیرزمان بر ذهن و زبان شاعران تأثیرگذار باشد.

این کتاب در زمینه شعر مذهبی نیز اثری والا و کم‌نظیر است و حاکی از روح مذهبی و تعلقات شدید شیعی شاعر است. باری سخن در این زمینه بسیار است، اما همه اینها این نتیجه را باز می‌گوید که حسن حسینی اگر چه گاه پراکنده کارهایی کرده است؛ اما یکی از قله‌های شعر پس از انقلاب است که آثارش همیشه با اعجاب و تحسین همراه بوده است.

حسن حسینی اینک از میان ما رخت بسته است، علاوه بر همه دریغهایی که می‌توان نسبت به کوچ او داشت دریغ و افسوس بر آثاری که می‌توانستند متولد بشوند و هر کدام راهنمایی برای خیل شاعران جوان و سرگردان باشند. شاعرانی که گاه راه خود را گم کرده‌اند و در وادیهای هولناک و هم‌آلود سیر می‌کنند. «الم تر انهم فی کل وادیهیمون؟! و آن‌گاه که مد کنار می‌رود می‌بینند که از جای خود ذره‌ای «فراتر» نرفته‌اند بلکه «فرو» رفته‌اند. بی‌شک او در آثارش جاودانه است و در آثارش می‌زید. او زنده است، دریغ بر ماست که از آثارش فکری و قلمی برین و تأثیرگذارش محروم گشته‌ایم.

«یک بار به زندگی گفتم: دوست دارم صدای مرگ را به گوش بشنوم، زندگی کمی صدایش را بلندتر کرد و گفت: هم اینک تو صدای مرگ را می‌شنوی!» (2)

زندگی او را بلندتر صدا زده است و او پرسش زندگی را پاسخ گفته است!

(1) و (2) «حمام روح»، جبران خلیل جبران، ترجمه حسن حسینی، انتشارات حوزه هنری.